

4. WARTOŚĆ JĘZYKA OJCZYSTEGO

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Język jest kluczowym elementem wartości danej kultury, który powinno się pielęgnować. Posługiwanie się nim rozwija człowieka emocjonalnie, intelektualnie i osobowościowo. Kontakt z wartościami kultury uczy go braterstwa i odpowiedzialności wobec samego siebie, rodziny, bliskich, ojczyzny.

Źródłem rozwoju duchowego człowieka jest między innymi kultura ojczyzna, która niesie postawy tj. miłość i dobro, a także odpowiedzialność za spuściznę kulturową narodu. Więzy młodego człowieka z ojczyzną wykształca w nim szacunek wobec ludzi, z którymi wspólnie tworzy społeczność narodową. Osoba ludzka, posługując się mową ojczystą, przyczynia się do pogłębienia relacji rodzinnych.

1.1. CEL OGÓLNY

Rozwój intelektualny i moralny

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Dbłość o język ojczysty i jego piękno

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

- Troska o język i kulturę narodową, odpowiedzialność za sposób posługiwania się językiem

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Język jest wartością samą w sobie, jest wspólnym dobrem, o które każdy człowiek powinien dbać.
- Troska o język ojczysty – posługiwanie się poprawną polszczyzną.
- Język polski pozwala na utrzymywanie więzi z kulturą polską i jej dziedzictwem.

1.5. ZADANIA DLA UCZNIĄ, SAMOWYCHOWANIE**→ NORMY**

- Poprzez język wyrażamy samych siebie, swoją kulturę i przekonania.
- Każdy Polak powinien podtrzymywać tradycję, kulturę i zwyczaje polskie.
- Postawa samodzielności i poczucia odpowiedzialności wobec samego siebie, rodziny, bliskich, ojczyzny.

→ ZASADY

- Czuję się odpowiedzialny za sposób, w jaki posługuję się językiem.
- Wypełniam codzienne obowiązki wynikające z przynależności do społeczeństwa.
- Staram się rozwijać swoje zainteresowania związane z poznawaniem kraju, w którym żyję, m.in. poprzez udział w konkursach tematycznych lub wycieczkach krajoznawczych.
- Staram się oglądać filmy i czytać książki o tematyce patriotycznej.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW**→ NORMY**

- Wychowanie dziecka do miłości ojczyzny.
- Wykształcenie w młodym człowieku poczucia tożsamości narodowej.
- Rozbudzenie w młodzieży poczucia dumy oraz świadomości bycia Polakiem.

→ ZASADY

- Uświadamiam dziecku obowiązki wobec ojczyzny.
- Podkreślam znaczenie różnorodności językowej i kulturowej.
- Uczę szacunku do polskiej flagi i innych symboli narodowych.
- Regularnie uczestniczę w uroczystościach patriotycznych.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Potrzeba przekazywania wiedzy na temat języka polskiego.
- Mowa ojczysta to m.in. posługiwanie się językiem prawdy, dobra i miłości.
- Postawa szacunku wobec mowy polskiej.

→ ZASADY

- Szkoła powinna przyczyniać się do wzmocnienia identyfikacji ucznia z miejscem pochodzenia.
- Szkoła uczy szanować godło państwowe, flagę i język polski.
- Szkoła pomaga uczniom w kształtowaniu i ugruntowaniu podstawowych wartości moralnych i obywatelskich, takich jak: umiłowanie ojczyzny, odpowiedzialność, tolerancja, służba dla państwa oraz szacunek wobec innych narodów i kultur.
- Szkoła organizuje konkursy dla uczniów pogłębiające wiedzę na temat regionu, kraju.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

W ramach obchodzonego 21 lutego Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego, szkoła organizuje *Szkolne Czytanie*. Podczas wydarzenia każdy z uczniów referuje swój ulubiony fragment utworu z literatury polskiej. Przy tej okazji nauczyciel również aranżuje dyskusję z uczniami na temat języka: Czym jest twój język

ojczysty? W jaki sposób i gdzie można go doskonalić? Jak zwracać się do innych? Na co zwracać uwagę podczas wypowiedzania się? Jakich słów używać często, a jakich unikać? Celem tego wydarzenia jest dążenie do upamiętniania i kulturowania tożsamości narodowej i kulturowej wśród wychowanków.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Uczeń wie, że należy dbać o właściwy i poprawny sposób posługiwania się polszczyzną poprzez świadomy dobór form wypowiedzi i środków językowych, a także przestrzeganie zasad pisania tekstów. Potrafi propagować kulturę języka polskiego wśród swoich rówieśników. Spotyka się z kolegami, aby dzielić się z nimi doświadczeniami i wiedzą o polskiej kulturze. Wykazuje wrażliwość i troskę o problemy kultury języka. Ucząc się języka polskiego, podtrzymuje polską kulturę, polskie tradycje i wszystko, co jest związane z ojczyzną.

1.10. ZAGROŻENIA

Znaczna część współczesnej młodzieży ma ubogi zasób słownictwa. Coraz mniej młodych ludzi czyta. Posługują się oni skrótami wyrazowymi, co ma negatywny wpływ na właściwe wystawianie się.

Prasa, radio, telewizja i Internet mają duży wpływ na społeczeństwo, a nie zawsze dbają o należyty poziom kultury słowa.

Młodzież często używa wulgaryzmów, nie respektuje kultury słowa, doprowadzając do zaniku poprawnego używania języka ojczystego. Nie ma poczucia narodowego obowiązku, aby nie zatracać języka i kultury polskiej, a przez to w dużym stopniu niszczy polszczyznę i własne korzenie.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

MOJA WIERNA MOWO

Moja wierna mowo

Moja wierna mowo,

służyłem tobie.

Co noc stawiałem przed tobą miseczki z kolorami,

żebyś miała i brzozę, i konika polnego, i gila

zachowanych w mojej pamięci.

Trwało to dużo lat.
Byłaś moją ojczyzną bo zabrakło innej.
Myślałem, że będziesz także pośredniczką
pomiędzy mną i dobrymi ludźmi,
choćby ich było dwudziestu, dziesięciu,
albo nie urodzili się jeszcze.

Teraz przyznaję się do zwątpienia.
Są chwile kiedy wydaje się, że zmarnowałem życie.
Bo ty jesteś mową upodlonych,
mową nierozumnych i nienawidzących
siebie bardziej może niż innych narodów,
mową konfidentów,
mową pomieszanych,
chorych na własną niewinność.

Ale bez ciebie kim jestem.
Tylko szkolarzem gdzieś w odległym kraju,
a success, bez lęku i poniżeń.
No tak, kim jestem bez ciebie.
Filozofem takim jak każdy.

Rozumiem, to ma być moje wychowanie:
gloria indywidualności odjęta,
Grzesznikowi z moralitetu
czerwony dywan podścięta Wielki Chwał,
a w tym samym czasie latarnia magiczna
rzuca na płótno obrazy ludzkiej i boskiej udręki.

Moja wierna mowo,
może to jednak ja muszę ciebie ratować.
Więc będę dalej stawiać przed tobą miseczki z kolorami
jasnymi i czystymi, jeżeli to możliwe,
bo w nieszczęściu potrzebny jakiś ład czy piękno.

↑ Cz. Miłosz, *Moja wierna mowo*, w: tegoż, *Wiersze wszystkie*, red. A. Szulczyńska, wyd. Znak, Kraków 2018, s. 608-609.

KOMENTARZ

Utwór pt. *Moja wierna mowa* opowiada o osobistych refleksjach poety o polszczyźnie i Polsce. W wierszu poeta zwraca się bezpośrednio do swojej „wiernej mowy” – języka, którym posługuje się od zawsze i któremu „wiernie służył”. Poeta uznaje polskość za przynależność do konkretnej tradycji, a odcięcie się od ojczystego języka oznaczałoby dla niego zaprzeczenie własnej tożsamości. Stara się w jakiś sposób ocalić tę polską mowę, oczyścić z fałszywej ideologii komunistycznej.

Utwór niesie przesłanie o tym, że mowa ojczysta jest wspólnym dobrem dla każdego człowieka. O to dobro należy dbać, gdyż pogłębia ono rodzinne więzi i wzmacnia w człowieku poczucie wspólnotowości.

III. NAUCZANIE

3.1. NAUCZANIE FILOZOFICZNE

Francuski filozof Emmanuel Levinas stawiał wiele pytań dotyczących znaczenia słowa. Zdaniem myśliciela mówienie „nie jest grą słów, ale wiąże to, co było wobec drugiej osoby. To w tych odniesieniach jest odpowiedzialnością. Z tego punktu widzenia «język» odzwierciedla relację z drugim człowiekiem, a jednocześnie jest też warunkiem ukonstytuowania tejże relacji. Skoro język pozwala przekroczyć próg samego siebie i tym samym dostrzec człowieka, ten sam język jest nadzieją nieskończoności. Z jednej strony, język umożliwia poznanie,

z drugiej, pozwala odkryć to, co już jest w danym języku «dane», «zawarte» – «ukonstytuowane»¹. „Słowo rozumiane wieloaspektowo pozwala na spotkanie z «innym». Słowo, które współtworzy etykę Levinasa, jawi się jako relacja, język, słowo, mowa źródłowa, transcendencja, modlitwa, myślenie, milczenie, byt, inny, przede wszystkim zaś Prawo. W posłuszeństwie wobec Prawa przejawia się słuchanie Mowy. W tak zarysowanej perspektywie wierność mowie będzie wyrazem pozytywnej postawy wobec istnienia, bytu, tworzenia relacji”².

3.2. NAUCZANIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

Wychowawca powinien rozwijać w uczniach ducha polskości, kształtować odpowiedzialność za polszczyznę, głównie w zakresie dziedzictwa kulturowego. Literatura rozbudza wrażliwość na piękno polszczyzny oraz ukazuje przykład poprawnego, kreatywnego jej stosowania.

Uczeń powinien dążyć do ciągłego doskonalenia umiejętności świadomego posługiwania się mową polską, a także umiejętności współdziałania w grupie. We wspólnocie bardzo istotna jest więź komunikacyjna, którą stwarza posługiwanie się tym samym językiem i uznawanie określonego systemu wartości.

1 N. Przybylska, *Ujrzyć niewyraźne. O językowej etyce u Lévinasa*, „Sztuka i Filozofia” 38-39 (2011), s. 102, [online:] https://bazhum.muzhp.pl/media/files/Sztuka_i_Filozofia/Sztuka_i_Filozofia-r2011-t38_39/Sztuka_i_Filozofia-r2011-t38_39-s101-109/Sztuka_i_Filozofia-r2011-t38_39-s101-109.pdf [dostęp: 25.01.2022].

2 Tamże, s. 107.

3.3. NAUCZANIE PSYCHOLOGICZNE

Rola języka polega na budowaniu przestrzeni wewnętrznej młodego człowieka, określając jego tożsamość, sposób widzenia siebie. Poprzez język, człowiek wyraża siebie. Ważne jest, aby posługiwał się nim w sposób odpowiedni. Bogactwo i poprawność używania języka mają znaczący wpływ na relacje z innymi. Bez języka człowiek nie byłby w stanie się komunikować, tworzyć relacji oraz wspólnoty kulturowej. Język ojczysty należy pielęgnować i szanować nie tylko od święta, ale i na co dzień. Każda styczność młodego człowieka z językiem ojczystym uczy, rozwija umiejętności wypowiedzenia własnych opinii i kształtuje właściwe postawy.

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

Miłość do ojczyzny jest traktowana na równi z miłością do rodziców. Wszelkie przejawy nacjonalizmu czy dyskryminacji są potępiane przez Kościół. Jeżeli swoją ojczyznę miłujemy jak ojca i matkę, to czujemy swoistą więź z innymi ludźmi zamieszkującymi wspólną ojczyznę. A zatem nie może być mowy o niechęci, lecz o braterskiej wspólnocie: braterstwa w rozumieniu chrześcijańskim i kulturowym. Człowiek, który kocha swoją ojczyznę jest gotów poświęcić się dla dobra kraju ponad interes osobisty. „Ojczyźnie należy przypisać partycypację w Chrystusowym dziele zbawczym oraz dziele uświęcania ludzi przez Ducha Świętego. Dzieło zbawcze dokonuje się w Kościele, ojczyzna «rodzi» dzieci dla Kościoła i jest miejscem do wykonywania właściwej jego misji, dlatego zasługuje na głębszą cześć”³. W katolickiej nauce społecznej język ojczysty stanowi wielką wartość dla wspólnoty. Człowiek wyraża piękno narodowego języka, który buduje moralną siłę narodu i stanowi jego podstawę tożsamości. Jest narzędziem, za pomocą którego człowiek wyraża siebie, swoje zachowania oraz kulturę narodową.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

” Patriotyzm oznacza umiłowanie tego, co ojczyste: umiłowanie historii, tradycji, języka czy samego krajobrazu ojczystego. Jest to miłość, która obejmuje również dzieła rodaków i owoce ich geniuszu. Próbą dla tego umiłowania staje się każde zagrożenie tego dobra, jakim jest ojczyzna. Nasze dzieje uczą, że Polacy

3 K. Chałas, S. Kowalczyk, *Wychowanie ku wartościom narodowo-patriotycznym*, t. 2, *Naród. Ojczyzna. Patriotyzm. Państwo. Pokój*, wyd. Jedność, Kielce 2006, s. 40.

byli zawsze zdolni do wielkich ofiar dla zachowania tego dobra albo też dla jego odzyskania.

↑ Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, wyd. Znak, Kraków 2005, s. 71-72.

” A jeśli nie kochacie waszej ojczyzny, to nie sądzę, abyście mogli kochać Jezusa i abyście mogli kochać Boga. Miłość do ojczyzny jest miłością do matki: nazywamy ją „matka ojczyzna”, ponieważ tutaj się urodziliśmy. Ale ona sama, jak każda matka, uczy nas chodzić i daje się nam, abyśmy sprawili, aby żyła w innych pokoleniach [...]. Jeśli nie jesteście patriotami – nie nacjonalistami, patriotami – niczego nie dokonacie w życiu. Kochajcie swoją ziemię [...]. Każdy z was może poważnie zapytać w swoim sercu: „Co mam w życiu do dania?”. To jest hasło: „Co zrobiłby Chrystus na moim miejscu?”. Co zrobiłby Chrystus na moim miejscu w szkole, na uniwersytecie, na ulicy, w domu, z przyjaciółmi, w pracy?

To jest hasło. To jest ładowarka, by zapalić nasze serce, zapalić wiarę i iskrę w naszych oczach. To oznacza być czynnymi uczestnikami dziejów. Bohaterami historii, ponieważ chcemy zarażać tą iskrą wiele serc zgasłych, matowych, które zapomniały, co to znaczy mieć nadzieję. Być bohaterami, to robić to, co robił Jezus. Gdziekolwiek jesteś, z kimkolwiek jesteś i w jakimkolwiek czasie: Co Jezus zrobiłby na moim miejscu?

↑ Franciszek, *Miłość do ojczyzny jest miłością do matki. Przemówienie do Młodych*, Chile, 17.01.2018, [online:] https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2018/january/documents/pa-pa-francesco_20180117_cile-maipu-giovani.html [dostęp: 13.01.2022].

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Mowa wasza, zawsze miła, niech będzie przyprawiona solą, tak byście wiedzieli, jak należy każdemu odpowiadać.

↑ Kol 4,6.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

” Wyrażenie „któryś jest w niebie” nie oznacza miejsca, lecz majestat Boga i Jego obecność w sercach ludzi sprawiedliwych. Niebo, dom Ojca, stanowi prawdziwą ojczyznę, do której zdążamy i do której już należymy.

↑ KKK 2802.

V. LITERATURA

- Chałas K., Kowalczyk S., *Wychowanie ku wartościom narodowo-patriotycznym*, t. 2, *Naród. Ojczyzna. Patriotyzm. Państwo. Pokój*, wyd. Jedność, Kielce 2006.
- Franciszek, *Miłość do ojczyzny jest miłością do matki. Przemówienie do Młodych*, Chile, 17.01.2018, [online:] https://www.vatican.va/content/francesco/pl/speeches/2018/january/documents/papa-francesco_20180117_cile-maipu-giovani.html [dostęp: 13.01.2022].
- Jadacka H., *Kultura języka polskiego. Fleksja, słowotwórstwo, składnia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
- Jan Paweł II, *Pamięć i tożsamość*, wyd. Znak, Kraków 2005.
- Miłosz Cz., *Moja wierna mowa*, w: tegoż, *Wiersze wszystkie*, red. A. Szulczyńska, wyd. Znak, Kraków 2018, s. 608–609.
- Miodek J., *Słownik ojczyzny polszczyzny*, wyd. Europa, Kraków 2005.
- Przybylska N., *Ujrzyć niewyraźalne. O językowej etyce u Lévinasa*, „Sztuka i Filozofia” 38–39 (2011), s. 101–109, [online:] https://bazhum.muzhp.pl/media//files/Sztuka_i_Filozofia/Sztuka_i_Filozofia-r2011-t38_39/Sztuka_i_Filozofia-r2011-t38_39-s101-109/Sztuka_i_Filozofia-r2011-t38_39-s101-109.pdf [dostęp: 25.01.2022].
- Wyszyński S., *Kocham Ojczyznę więcej niż własne serce*, wyd. Edycja Świętego Pawła, Częstochowa 2020.